

Het gevaar van goede bedoelingen

Martin Heijnsbroek

25 augustus 2018

Als je maar goede bedoelingen hebt, heb je geen serieuze onderbouwing nodig. Want kritiek op een dergelijk 'deugbeleid' wordt vaak vertaald naar het hebben van minder noble bedoelingen.

Aan het begin van deze zomer sprak ik een bestuurder die mij uitlegde dat zijn 'gender diversity-beleid' een probleempje had. Het overbruggen van de 'gender-gap' was een speerpunt in zijn HR-beleid, maar niemand had ooit de moeite genomen om die gap te analyseren. Toen hij dat wel deed, bleken er geen verschillen in salaris en carrièreprogressie tussen vrouwen en mannen, zodra je ging corrigeren voor het aantal gewerkte jaren, functies en afdelingen.

Een paar weken geleden las ik dat het 'Save the Children' UNHCR-rapport over seksueel misbruik al in 2002 waarschuwde voor ngo-medewerkers (niet-gouvernementele organisaties) die stelselmatig en op grote schaal kinderen exploiteren in ruil voor hulpverlening. Bijzonder dat 16 jaar later de Oxfam-bestuurders zo geschokt waren dat zo iets kon gebeuren.

Oh ja, niet te vergeten natuurlijk las ik verleden week over de ambitie van GroenLinks om bootvluchtelingen in Amsterdam te laten aanmeren.

Een paar voorbeelden van een fascinerende dynamiek in onze hersenen. 'The nobler the cause, the less important the methods' las ik op Twitter. In mijn woorden: als je maar goede bedoelingen hebt, heb je geen serieuze onderbouwing en analyses van je beleid nodig. Want kritiek op een dergelijk 'deugbeleid' wordt vaak vertaald naar het hebben van minder noble bedoelingen.

Door deze dynamiek heeft 'deugbeleid' automatisch een soort teflonlaagje gekregen, waardoor elke inhoudelijke kritiek ervan afglijdt. Ook als de gevolgen voor de maatschappij of individu mogelijk desastreus zijn. En dat beeld van die teflon-laag: dat heeft mij achtervolgd deze zomer.

In het begin van de zomer luisterde ik naar VVD'ers Ed Nijpels en Eric Wiebes over hun enthousiasme voor het klimaatakkoord. In een complexe discussie over de energietransitie kwamen deze heren weg met zwakke metaforen, doelredeneringen, zonder enige onderbouwing te overleggen. 'Roken is duurder' wilde Nijpels mij doen geloven, zonder enige berekening van de kosten te delen. En de 'burger moet niet voor de kosten gaan opdraaien' vertelde Wiebes. Een makkelijke belofte die de komende jaren nooit stand kan houden, als je de ambities van 49% CO₂-reductie wilt halen.

De meest onzinnige metafoor kwam nog van Wiebes, zo las ik in deze krant. 'Om de race te winnen tegen klimaatverandering, moeten we in de wereld juist voorop willen lopen'. Leg mij

maar eens uit dat we door het dichtdraaien van onze gaskraan de wereld gaan gidsen naar een lagere CO₂-uitstoot, terwijl de rest van Europa juist inzet op meer gasgebruik om de beperkingen van zon en wind te balanceren.

En minister van Buitenlandse Zaken Stef Blok (VVD) kwam erachter dat het tegenovergestelde van de teflonlaag ook geldt. Durf je vraagtekens te zetten bij 'deugbeleid', dan blijft elke kritiek juist aan je plakken. Een soort plaklaag heb je dan aan je pak hangen. Dan moet je dus je woorden heel zorgvuldig kiezen en met een ijzersterke onderbouwing komen, wil je niet sneuvelen in het geweld van makkelijke kritiek.

Ik vraag me deze zomer dan ook af of de teflonlaag van 'goed te willen doen' niet een enorm risico is voor een maatschappij die in de toekomst door kunstmatige intelligentie wordt bestuurd.

Het lijkt mij een desastreus scenario. Want de steeds complexere algoritmes die we gaan ontwikkelen in de maatschappij, zijn steeds moeilijker te controleren en des te makkelijker dus te manipuleren. Als we zo nu en dan ook nog een oogje dicht knijpen en ongewenste data aan de kant kunnen schuiven, lijkt het me helemaal dat we aan deze algoritmes overgeleverd zijn. En ineffectief, maar goed bedoeld beleid nooit kunnen en zullen herzien.

Juist in kunstmatige intelligentie draait het erom continue bij te kunnen sturen met nieuwe data, en die teflonlaag van ons af te schudden. Om ook acties die het goed bedoelen, genadeloos hard onderuit te kunnen halen. Omdat ze niet effectief zijn, punt.

Kunstmatige intelligentie met goede bedoelingen: daar ligt dus het gevaar. Oeps, dat klinkt wel erg evil - daar gaat mijn teflonlaag.